

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Pilar Txopitea Uribarri

*Gernika-Lumo,
Bizkaia
(1924-2013)*

Aurkibidea

Biografia

1924.anean sortu zen [Errenteria](#) auzoan (elizaz Gernika-Lumo zen, baina Udalez Ajangiz). Ama mendatarra zuen eta aita Muxikan jaioa, baina Errenterian hazia. Karmeldarren ikastetxean ikasi zuen, bonbardaketak dena aldatu zuen arte. Etxea galdu eta ezagun batzuen baserrian egon ziren Arratzun bi hilabetez. Beraien etxea zena bizitzeko lez jarri zuen bere aitak, igeltseroa zen-eta, eta Errenteriarra bueltatu ziren. Errenteriako auzoa Ajangizko herriarena zen arren, sekula ez zein zuten hartu-emon onik izan. Horrelako datuekin batera beraien ume eta gaztetako Errenteriarren berri eman zigun Pilarrek.

Zintak

GER-104

- **Proiektua:** Gernika-Lumoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data:** 2012-04-18
- **Iraupena:** 77 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Gallastegi, Maddi

Pasarteak

1. Kanpora alde egin beharra seme-alabak mantentzeko

- **Erref:** GER-104/003
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 00:05:18. **Bukatu:** 00:07:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerrako administrazioa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Ea, Natxixu, eta inguruko jendeak kanpora alde egiteko joera zuen, ez zegoen dirurik seme-alaba denak mantentzeko. Gernikak ez zuen erraz bururik altxa. Diru asko bildu omen zuten Gernikara bideratzeko, baina gernikarrek ez zuten sosik ikusi.

2. Aita kontratista, gorria ez, bizkaitarra baizik

- **Erref:** GER-104/007
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 00:12:39. **Bukatu:** 00:13:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Beste hizkuntzak eta hizkerak
- Politika » Jarrera politikoak

Laburpena:

Aita Amorotokoa zuen, kontratista. Gorria zelakoan kartzelara joan beharko zuela esaten zioten, eta berak ezetz, ez zela gorria, bizkaitarra baizik. Aitak ez zekien gazteleraz.

3. Eskolak Ajangizen eta karmeldarretan

- **Erref:** GER-104/008
- **Iraupena:** 0:00:51. **Hasi:** 00:13:50. **Bukatu:** 00:14:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolara herritik kanpo

Laburpena:

Ajangizera joaten ziren eskolara lehenik, eta gero karmeldarretara, ordainduta.

4. Mutilekin jolasean

- **Erref:** GER-104/009
- **Iraupena:** 0:00:54. **Hasi:** 00:14:41. **Bukatu:** 00:15:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

Mutilekin jolasean aritzen ziren, baserrietako ukuiluetan ere bai, goitik behera zikintzen ziren eta gero etxean errieta egiten zieten. Bonbardaketarekin hori guztia amaitu egin zen.

5. Kuadrillan neskak eta mutilak elkarrekin

- **Erref:** GER-104/010
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:15:35. **Bukatu:** 00:16:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

<p>Kuadrillan mutil eta neska, elkarrekin ibili ohi ziren. Mutilak Errenteriarra joaten ziren neskengana.</p>

6. Bonbardaketak iraun zuen artean Arratzun I

- **Erref:** GER-104/012
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 00:18:33. **Bukatu:** 00:20:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

<p>Bonbardaketak iraun zuen artean baserrian egon zen, Arratzun. Antzinako etxe bat erre gabe geratu zen, eta aitik eraberritu zuenean, hara joan ziren. Ez zegoen ezer, zorriak bakarrik. 12 urte zituen Arratzura joan zirenean, familiakoek ez zieten uzten Errenteriarra itzultzen, han hobeto egongo zirelakoan.</p>

7. Bonbardaketa osteko gertaerak

- **Erref:** GER-104/013
- **Iraupena:** 0:00:53. **Hasi:** 00:20:41. **Bukatu:** 00:21:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerrako administrazioa

Laburpena:

Gernika bonbardatu zuenatariko bat etorri zen Gernikako plazara, itzultzaile batekin. Esan omen zuen beraiek ez zutela erre Gernika, eta dirua bildu zutela Alemanian Gernikara bidaltzeko. Ez zuten dirurik ikusi Gernikan, agian dena Madrilan geratuko zela dio.

8. Bonbardaketak iraun zuen artean Arratzun II

- **Erref:** GER-104/014
- **Iraupena:** 0:01:34. **Hasi:** 00:21:34. **Bukatu:** 00:23:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Jarrera politikoak » Liskarrak politikan

Laburpena:

Bonbardaketa arratsaldeko hiruretan hasi zen, bazkaldu eta arrapaladan joan ziren baserrira, Arratzura. Zornotzan ere bota zituzten bonbak. Bonbardaketa ostean familien arteko liskarrak hasi ziren: elkar ezin ikusiak, haserreak...

9. Medikuri ez Gernikan, gehienak ihesean edo kartzelan

- **Erref:** GER-104/016

- **Iraupena:** 0:03:37. **Hasi:** 00:23:53. **Bukatu:** 00:27:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:

Gerran, sSoroetan zuloak egin, eta bertara botatzen zituzten hildakoak. Gezur asko esan ziren garai hartan. Aita bihotzekoak jota hil zen, Gernikan ez zegoen medikurik ere, ihesean edo kartzelan zeuden ia denak. Zorriak ugari, ez zeukaten beste ezer.

10. Etxeko denak onik atera ziren bonbardaketatik

- **Erref:** GER-104/017
- **Iraupena:** 0:02:28. **Hasi:** 00:27:30. **Bukatu:** 00:29:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Eraikuntza erlijiosoak

Laburpena:

Etxeko denak onik atera ziren. Ahizpa klausurako moja zen, eta irten egin behar izan zuen komentutik, "Batallón Loyola" bertan zegoelako. Arratzuko baserrian egon zen familia osoa. Gernikako babesleku baten erdian ere bonba bat erori zen, ia denak hil ziren.

11. Errenteriako babeslekua

- **Erref:** GER-104/018
- **Iraupena:** 0:01:09. **Hasi:** 00:29:58. **Bukatu:** 00:31:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

Errenterian babeslekua egin zuten, baina garaiko babeslekuak lau oholekin egiten zituzten. Ama Bilbon egon zen neskame, baina ez zuen gazteleraz ikasi.

12. Errenteriako karlistak eta batzokia

- **Erref:** GER-104/020
- **Iraupena:** 0:02:14. **Hasi:** 00:33:00. **Bukatu:** 00:35:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Alderdien egoitzak
- Politika » Jarrera politikoak » Karlismoa, liberalismoa

Laburpena:

Errenteria auzoan karlistak gutxi izan ziren, batzuk gerora egin ziren karlista, jateko zerbait izan zezaten. Errenteriako batzokia Ajangizen zegoen, baina jendea Gernikako batzokira joaten zen, Ajangiz urrun gelditzen zitzaielako, eta asko joan ere ez ziren egiten, ez zutelako baliabiderik.

13. Errenteriako karlistak eta errezoak

- **Erref:** GER-104/022
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 00:35:40. **Bukatu:** 00:37:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Karlismoa, liberalismoa
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:

Errenterian jende asko kartzelaratu zuten, eta batzuek horregatik aldatu ziren bandoz, kartzelara ez joateagatik. Ama eta aita bizkaitar leialak izan ziren, amak Sabino Arana bera ere ezagutu zuen arrosarioa errezatzen ari zela, Bilbon neskame ibili zen garaian. Gerora ere, emakumeak San Antoniogana joan ohi ziren errezoan.

14. Fusilatzeak eta komentuaren eraisketa

- **Erref:** GER-104/023
- **Iraupena:** 0:02:47. **Hasi:** 00:37:33. **Bukatu:** 00:40:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Eraikuntza erlijiosoak

Laburpena:

Errenteria auzoko eta Foruko herritar batzuk fusilatu egin zituzten. Bonbardaketa izan zenean, astoak bakarrik itzultzen ziren etxera Gernikako azokatik, jabeak bertan hil zirelako. Mojarik ez zuten hil, baina komentuko paretek eraitsi egin zituzten.

15. Lantegiak konpondu beharra

- **Erref:** GER-104/024
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:40:20. **Bukatu:** 00:41:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Bizkaiko lantegiak » Busturialdeko lantegiak

Laburpena:

Gernikan lantegi gehienek zutik iraun zuten, bonbardaketa ostean konponketekin hasi ziren, pixkanaka jendea lanean has zedin.

16. Bonbardaketa ostean Arratzutik Errenteria auzora

- **Erref:** GER-104/025
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:41:40. **Bukatu:** 00:42:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:

Gainontzekoek taloa jaten zuten bitartean, errazionamenduko ogia etxeke gizonentzat izaten zen, lan egin behar izaten zutelako. Errenteria auzoan antzina bizi izan ziren etxe bat ez zuten apurtu, eta bertara itzuli ziren bonbardaketa ostean.

17. Senarra musikaria

- **Erref:** GER-104/027
- **Iraupena:** 0:04:45. **Hasi:** 00:45:47. **Bukatu:** 00:50:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Artistak
- Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:

Senarra kanariar irletara bidali zuten hiru urtez, EAJren jarraitzailea zelako. Musikaria zen, trikitia eta danbolina jotzen zituen. Erromeria batetik etxera bidean ezagutu zuten elkar, gerora Andra Marin ezkondu, eta ospatzeko Bilbon igaro zituzten zortzi egun.

18. Sukarrietako errekan

- **Erref:** GER-104/031
- **Iraupena:** 0:01:47. **Hasi:** 00:56:20. **Bukatu:** 00:58:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Inguruko herriak eta auzoak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekek eta uretako jolasak

Laburpena:

Sukarrietako erreka joaten ziren bainatzera, baina berari ez zitzaion gustatzen, ito egingo zela uste zuen. Semeak Gernikako presan ikasi zuen igerian.

19. Prozesioak herri osoan zehar

- **Erref:** GER-104/033
- **Iraupena:** 0:01:31. **Hasi:** 00:59:29. **Bukatu:** 01:01:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Eliza giroko ospakizunak

Laburpena:

Parrokoak kendu egin zituen prozesioak, arrosarioa erreztatzen ari zela jendea elkarrekin hitz egiten aritzen zelako. Gernika osoa zeharkatzen zuen prozesioak.

20. Elizara Gernikako Andra Marira

- **Erref:** GER-104/036
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 01:06:57. **Bukatu:** 01:08:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Eraikuntza erlijiosoak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Inguruko herriak eta auzoak

Laburpena:

Elizara Gernikako Andra Marira joaten ziren, dotrina ere han irakasten zieten. Errenteri auzoko elizan meza bakarrik ematen zieten. Errenteriako jendea San Juanera ere joan ohi zen, baina bonbardaketan goitik behera erre zuten. San Juan eliza, handia omen zen, ederra, bertan bataiatu zutela uste du.

21. "Ardoa edanda" kantuan

- **Erref:** GER-104/040
- **Iraupena:** 0:00:32. **Hasi:** 01:15:35. **Bukatu:** 01:16:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:

"Ardoa edanda" abestia abesten du.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-03-24

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkarte
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com